

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND

Grorud samfunnshus, 26. oktober 1994

Grorud-dalen er historien om vekst og fremgang slik vi opplevde den etter krigen for brede lag i Norge. Hit kom folk fra hele landet, til de jobbene som ble skapt i industribedriftene. Her fikk de moderne boliger og en hverdag som var lettere enn foreldrenes. Her slo folk seg ned i en tid hver generasjon kunne føle seg trygg på å få det litt bedre enn foreldrene hadde hatt det.

Den lange perioden med stabil framgang ble brutt på 70-tallet. Velferden har økt også de siste 20 årene, men utviklingen har vært ujevn, med prisstigning og konjunktursvikt der vårt land har fått føle virkninger av globale omstillinger og forandringer. Det er særlig oljen som har muliggjort en sterk økonomisk framgang i vårt land i en periode der verdensøkonomien var i ulage. Nå må vi regne med at oljeinntektene vil synke.

Vi har også merket hvordan forhold i andre land direkte påvirker økonomien - ja den enkeltes økonomi her hos oss. Da Tyskland ble gjenforent, ble kostnadene ved å holde det gamle DDR flytende i overgangsperioden finansiert ved store låneopptak. Det førte til høyere renter hos oss også.

Det er ikke lengre selvsagt at det skal gå framover - det kreves mer av oss. Det kreves sterkere politisk styring og mer samarbeid på tvers av landegrenser - fordi vi er blitt mer avhengige av hverandre.

Men jeg tror dette er felles for de som først slo seg ned her på Grorud, og de som idag utgjør flertallet her : at også våre barn og våre unge skal få større muligheter enn det vi har, at de skal ha arbeidsplasser å gå til, at de skal nyttiggjøre seg sine evner og få en best mulig utdannelse, og at i motgang, sykdom og alderdom skal samfunnet kunne ta vare på de som trenger det med et godt og rettferdig velferdstilbud.

Det valget vi skal ta sammen 28. november handler om alt dette. Det handler om hvordan vi best kan fortsette utviklingen mot en fremtid som er bedre enn idag. Om mer trygghet for våre barn og eldre. Om større sikkerhet for Norge.

Det er fem år siden Berlin-muren ble revet. Endelig ser vi et mer samlet og mer samarbeidende Europa. Et Europa som kan bruke kreftene positivt, på å bygge varig fred, på å skape arbeidsplasser, et bedre miljø og en tryggere velferd for alle. Det vi skal ta stilling til er om Norge skal være fullt og helt med i det viktigste samarbeidet i Europa - eller om vi frivillig skal plassere oss selv utenfor.

Det er et stort framskritt at det nå er samarbeid og felles holdninger som preger forholdet mellom landene i Europa. Det gir oss en historisk

mulighet i en verdensdel som har vært preget av så mange konflikter. Det er denne muligheten også Norge må gripe. Det er samarbeid som gir Norge størst trygghet for fremtiden.

Når jeg har reist rundt og snakket med mennesker de siste månedene har jeg likevel møtt mye tvil og usikkerhet. En del er redde for at vi kan svekke velferdssamfunnet hvis vi blir med i EU. Det er trist hvis mennesker som søker trygghet er i tvil om de bør stemme ja. For EU-medlemskap vil være det beste og tryggeste for oss alle.

Hva er den største trusselen mot vårt velferdssamfunn? Jeg tror vi fort kan bli enige om at det er høy arbeidsledighet. Høy ledighet er kostbart for samfunnet og tragisk for dem som rammes.

Vi taper alle på at mennesker går uvirksomme. Får vi de ledige i arbeid synker utgiftene og inntektene øker. Får vi mer å rutte med kan vi også lettere trygge velferden.

Mange tror visst det ikke er noen sammenheng mellom økonomi og velferd. Ja, på et møte jeg var på nylig da det var en som sa, " ja, men velferden har jo ikke noe med økonomi og gjøre - velferden vedtar vi jo".

Jeg tror ikke dette stemmer med hver enkelts erfaring - at det finnes en ekstralommebok et sted, som aldri kan bli slunken, og som kan brukes til velferd. Det gjelder for landet som helhet som det gjelder for hver enkelt og familiene, at vi må avpasse utgiftene etter inntektene. Vi kan ha de velferdsordningene vi har råd til - men ikke mer! Vil vi ha enda mer, da må vi låne, og hvis vi låner for mye, så skyver vi regningen over på barna våre.

Det er to erfaringer vi må ta med oss:

Vi må ha råd til de velferdsordningene vi ønsker. For alle som er opptatt av velferdssamfunnet - for helse og eldreomsorg, for barnehager, utdanning og trygdesystemet - må det å styrke landets inntekter stå øverst på dagsordenen.

Den andre erfaringen er at vi må ha et næringsliv som kan skape arbeidsplasser og som bidrar til å sikre et høyt inntektsnivå for landet. Bare på den måten vil fellesskapet få de inntekter som trengs til å bygge ut eldreomsorg og helsestell, barnehager og skoler i kommuner og fylker. Da må vi legge til rette for at bedriftene kan investere i Norge og skape ny virksomhet her.

Hva vi kan make i årene fremover vil avhenge av to forhold: Vår politiske vilje til å prioritere og vår økonomiske evne til å bære utgiftene.

Og det er ikke slik at en politikk som styrker næringslivet og arbeidsplassene står i motsetning til å satse på offentlig sektor. Det er tvert imot - og det kan ikke sies for ofte: Det er bare gjennom økonomisk vekst og utvikling vi kan skaffe oss grunnlag for å gjøre enda mer i den offentlige sektor.

Norge må ha en solid og sterk økonomi for å trygge fremtiden. Vi passerer trolig i løpet av noen år toppen når det gjelder oljeinntekter. Da må vi ha flere bein å stå på. Og det er nå vi må legge grunnlaget for en sterkere verdiskapning i fastlands-Norge. Se på Sverige - hvor fort det snudde da lavkonjunkturen kom og det oppsto svikt i forholdet mellom inntekter og utgifter.

En målestokk på en sterk økonomi er at vi kan selge varer til utlandet - at det vi lager her hjemme er så bra og billig at også andre vil kjøpe det. Da er det trygt hvis andre land ikke kan lage regler som har som formål å holde norske varer unna.

Det er dette de fire friheter i EU-samarbeidet handler om. Og som vi er en del av gjennom EØS-avtalen.

Så sier norske bedrifter at EØS-avtalen er nødvendig - men vi har mer å hente ved medlemskap. Jeg har møtt mange bedrifter der investeringsplanene ligger klare i håp om et ja 28. november. Men dere - jeg har ikke hørt om en eneste bedrift som har planer for å satse hvis det blir nei. Da er det ja som er det trygge valget - det valget som gir nye muligheter for Norge.

Det er bare et ja som kan fjerne usikkerheten omkring EØS-avtalen. Avtalen må endres i alle fall. Den blir jo klart svekket hvis det bare blir oss og Island igjen på den ene siden. Hvis det også må 3/4 flertall til i Stortinget, så kan Senterpartiet få viljen sin og stemme ned avtalen. Da blir det virkelig dramatisk.

Så spør noen om ikke planene om en økonomisk union vil legge begrensninger på det vi kan gjøre for å bekjempe arbeidsledigheten? Den stiller jo krav til landene; ikke for store underskudd på statsbudsjettet, ikke for høy prisstigning, ikke for stor gjeld

Noen har hevdet at en slik politikk skulle være høyre-politikk. Men er dette høyrepolitikk, så førte Einar Gerhardsen høyrepolitikk i de årene Grorud-dalen blomstret opp.

Hvis EU-samarbeidet var en trussel mot arbeid, inntekt og velferd - ja da ville vel ikke dette samarbeidet ha vært liv laga.

Tvert imot. EU-samarbeidet har som formål å trygge grunnlaget for velferdsstatene. Fra nei-siden hører vi ofte løsrevne sitat fra Maastricht-traktaten. Men nei-siden hopper over det aller viktigste; EUs formålsparagraf: Så den vil jeg lese. Der står det at EU skal ha som formål:

"... å fremme i Fellesskapet som helhet en harmonisk og likevektig utvikling, en bærekraftig og ikke inflasjonsdrivende vekst som tar hensyn til miljøet, en høy grad av tilnærming mellom de økonomiske resultater, et høyt nivå for sysselsetting og sosial trygghet, en høyning av levestandarden og

livskvaliteten, og økonomisk og sosial utjevning og solidaritet mellom medlemslandene."

Utgangspunktet for EU-samarbeidet var samordning av kull- og stålindustrien mellom tidligere krigførende parter. Nå lever vi i et samfunn der stadig flere arbeider i tjenestesektoren. Jeg våger den påstand at velferdssamfunnet kan bli vår tids kull- og stålindustri - og at behovet for å trygge velferdssamfunnet vil bli den ledende drivkraft i det videre EU-samarbeidet. I dette viktige arbeidet bør Norge være med.

Da den tidligere Arbeiderparti-lederen fra Storbritannia, Neil Kinnock var her - snakket han rett ut. Han var rystet over svartmalingen fra nei-siden. Ja, han var rett og slett sjokkert. For han hadde aldri hørt maken. Og han har hørt mye.

Han spurte nei-siden om de kunne komme opp med ett eneste eksempel på et EU-land som hadde måttet redusere sine velferdsordninger fordi de er EU-medlemmer. Og det eksemplet har vi ikke fått - fordi det ikke finnes. Skulle så Norge bli det første - og eneste - land i Europa som taper på å bli med i EU-samarbeidet?

Derimot har vi mange eksempler på land som har måttet redusere sine velferdsordninger fordi de ikke har holdt orden i økonomien. Vi trenger ikke gå lengre enn til våre naboer på den andre siden av Kjølen. De er ikke med i EU - men de ønsker medlemskap fordi de ser at svensk økonomi - og dermed svensk velferd - er tjent med det.

Vi har bak oss en veldig aktiv reformperiode i Norge. Siden 1980 er veksten i utgifter til velferdsformål økt med 40 prosent.

Det offentlige forbruket er økt.

- Vi har nå passert 200.000 barnehageplasser - i 1986 - for bare 8 år siden passerte vi 100.000.
- All ungdom mellom 16 - 19 år har fått rett til videregående opplæring
- Vi har hatt en kraftig utbygging av eldreomsorgen, med det ligger fortsatt nye oppgaver og venter.

Pensjonsalderen - gjennom den avtalefestede pensjonsordning - AFP - er redusert til 64 år. Den avtalte arbeidstida er forkortet. Velferdsordningene er bedre og de når flere.

I løpet av de 10 siste åra er antall sysselsatte i kommunene økt kraftig med 117.000 personer. Det er nesten like mange som det er innbyggere i Trondheim by! Vi har prioritert kommunenes økonomi, fordi de står for viktig tjenesteproduksjon, bl.a. i helse-, omsorgs- og undervisningssektoren, og fordi de spiller en viktig rolle i sysselsettingspolitikken. Det betyr ikke at alt er vel. For vi har mer på hjertet.

Det største løftet på velferdspolitikken område i årene framover ligger i Folketrygden. Samfunnet får økte pensjonsforpliktelser. Det blir også flere blant våre eldste eldre. Utgiftene til helseformål vil også måtte øke i årene som kommer. Det er nødvendig for å sikre kvalitet og kapasitet.

Kampen om velferdsstaten vil stå her hjemme, slik den alltid har gjort. Høyres landsmøte i år varslet at debatten om valget mellom skattelette eller en aktiv velferdsstat, om størrelsen på de offentlige budsjetter og omfanget av velferdsordningene våre, ikke er tilbakelagt. Dette står på Høyres og andre partiers dagsorden.

Så har jeg møtt noen som spør om de får lavere trygd om vi bli med i EU - ja noen har fortalt dem at trygden blir halvert. Det savner et hvert grunnlag. Det er ille at slikt spres. Det er i hvert fall ikke noe bidrag til å gi folk en skikkelig bakgrunn for å ta standpunkt den 28. november.

Velferdspolitikken - den blir bestemt av flertallet i Stortinget - enten vi blir med i EU eller står utenfor. Det gjelder både omfanget og innretningen på de ulike ordninger. Og for dem som gjerne siterer EU-dokumenter - så står det altså svart på hvitt i den hvitbok EU har laget om sosialpolitikken at EU ikke skal gripe inn i landenes velferdspolitik. Og hvorfor skulle EU gjøre det?

Vi ser jo hvordan velferdsordningene varierer fra land til land - ut fra historiske tradisjoner og politiske forutsetninger. De fleste landene har høy grad av sosial trygghet og en god fordeling av levekår. Velferdsstaten er en europeisk tradisjon - den er ikke nordisk - selv om vi på noen områder er kommet lenger. Mens vi på andre ikke kan si at vi er best.

På ett område har EU og Maastricht-traktaten betydning - og det er på det som har med arbeidstakernes sikkerhet og innflytelse å gjøre. Her har EU etter hvert fått strenge bestemmelser, ja, så strenge at vi på flere områder har måttet skjerpe arbeidsmiljølovgivningen.

Dette har med konkurranseforholdene mellom bedrifter å gjøre. Ingen skal kunne skaffe seg fordeler ved å være slepphendt med arbeidsmiljøet, med sikkerhetsbestemmelsene - kort sagt: drive det vi kaller sosial dumping.

Hadde ikke EU-samarbeidet vært der, kunne vi fått en helt annen konkurranse - konkurranse om de laveste standardene - og lønnstakere i Europa ville bli spilt ut mot hverandre.

De felles standardene i arbeidslivet gjelder allerede idag gjennom EØS-avtalen. Foreløpig har det ikke betydd så mye fra eller til for danske eller norske arbeidstakere, men du verden hva det har betydd for spanske og portugisiske! I neste omgang kan det også være viktig for norske arbeidere - at de ikke blir underbydd av andre.

Det var jo dette som fikk Margåret Thatcher til å si at hun ikke hadde feid sosialismen ut hjemme for å få den inn bakdøra via EU. Derfor reserverte det konservative Storbritannia seg mot EUs sosiale charter, som vi er for, og alle de andre er for.

Et politisk og sosialt stabilt Europa er i Norges interesse. Europa kan nok klare samarbeidet uten Norge, selv om våre meningsfeller sterkt ønsker oss med. Men det kan da ikke være noen fordel for oss å bli det land i Europa som har minst å si.

Framtiden vil bli tryggere for det norske folk om Norge er med og former den videre politiske og økonomiske utvikling i Europa. Vi står sterkere ved å gå inn som fullverdige medlemmer. Hvis vi som eneste land i Vest-Europa blir stående utenfor, blir vår stilling som industrinasjon usikker.

For meg handler politikk om å forandre til det bedre. Hvis samarbeidet i EU ikke fikk noen innflytelse på våre liv og vår hverdag, så kunne vi trygt bli stående utenfor. Men det er kommet for å bli. EU vil være det sentrale europeiske forum for samarbeid om økonomi, miljø, utenrikspolitikk og bekjempelsen av internasjonal kriminalitet. Da er det medlemskap som gir oss størst kontroll med fremtiden.

Derfor mener jeg at Norge ikke bør stå alene utenfor det forum der beslutninger tas som også angår oss. Men vi har jo stått utenfor EU siden 72, sier noen? Ja, men det var sammen med flere nordiske land og våre EFTA-partnere. Sier vi nei nå, står vi alene igjen. Det vil være helt nytt for Norge.

Om fire nordiske land er med i et sekstenlands EU, og hvis vi tenker oss EU som et firkantet bord, da vil en av bordsidene være fylt av nordiske land. EU-samarbeidet vil bli ledet av et nordisk land hvert fjerde halvår. Da mener jeg at beslutningene kan bli bedre, ikke bare for Europa, men først og fremst for oss selv.

Alt det jeg har sett gjennom mine 20 år som politiker forteller meg hvor nært knyttet vi er til andre land. Vi berøres direkte av hva de gjør, og hva de ikke gjør. Derfor kommer vi ikke utenom dette: Er vi ikke med, får vi nesten ikke noe å si. Da sier vi nei til den ene av demokratiets to banehalvdeler, den som nå utvikles - og må utvikles - mellom landene.

Vi kan bestemme mye i bydelsutvalgene og i Oslo bystyre. Vi kan gjøre mye gjennom den politikk vi fører i regjering og storting. Men det er oppgaver som går ut over landegrensene og som hvert land ikke kan løse. Deter om disse oppgavene vi må samarbeide på en forpliktende måte. Sier vi nei til det, sier vi at folkestyret får være halvt og ikke helt. Det har aldri vært noe demokratisk ideal for meg.

Vi har valgt å samarbeide med våre naboer og venner. Vi valgte sikkerhet gjennom NATO, vi valgte å bli med i EFTA og GATT for å trygge bedriftenes muligheter på eksportmarkedene. Da vi i 1972 sto overfor spørsmålet om medlemskap i EF var bildet et helt annet enn idag. Den gang besto EF av seks land, mens EFTA besto av 7. Det var flere land i EFTA, som vi var med i, enn i EF. Vi husker sikkert mange at man snakket om de indre seks og de ytre sju. Nå vil EU bestå av 15 land hvis Norge blir stående

utenfor. Et nei i 1994 betyr at Norge kommer i en langt vanskeligere situasjon enn i 1972.

Det er et nei som kan bety de største forandringene og størst usikkerhet. Bli Norge stående utenfor blir kravene til norsk politikk bare større. Det blir mer krevende å sikre landets inntekter. Det vil bli vanskeligere å holde lave renter. Det blir tyngre å skape tillit til at det er klokt å satse i Norge. Da blir det ikke lettere, men vanskeligere å skape det økonomiske grunnlag for velferden.

Jeg tror ingen her ønsker en slik utvikling. Men vi må si fra nå, at annerledeslandet kan bli annerledes på en uønsket måte, og at medisinen kan bli stram å ta. Derfor er det et stort ansvar som hviler på nei-sidens talsmenn- og kvinner. Det er landets økonomi og våre muligheter som nasjon det handler om.

"Folkestyre eller union", sier de. Kan dere nevne meg navnet på ett land i EU som ikke er et folkestyre?

"Miljø eller union", sier de. Kan dere nevne meg en konkret miljørak av stor betydning som vi vil få mer å si over utenfor?

"Solidaritet eller union", sier de. Kan dere nevne meg et eksempel på at det blir mer solidaritet i verden dersom Norge står utenfor?

Vårt råd å stemme ja - fordi det betyr trygghet og stø kurs videre og er det beste for Norge. Da blir vi med der vi hører hjemme. Da får vi størst kontroll med vår egen framtid.

Samarbeid gjør oss sterkere og tryggere. Et ja er et ja til samarbeid. Et ja er et ja til folkestyre, miljø og solidaritet.